

Enric Prat de la Riba, periodista a "La Veu de Catalunya" (1899-1917)

Josep M. Figueres

DIRECTOR DE "LA VEU" I ARTICULISTA

És ben coneguda la labor de Prat com a director del periòdic *La Veu de Catalunya* i com a col·laborador de la *Revista Jurídica de Catalunya* i altres, poques, publicacions com *La Renaixensa*, amb onze articles. El gruix dels seus articles fou publicat a *La Veu*, el diari del qual serà fundador i director fins a la seva mort el 1917. A la monografia sobre aquest periòdic n'expliquem les principals dades i sobre la relació amb la revista es pot veure el treball de Josep M. Ainaud i Enric Jardí, *Prat de la Riba, home de govern*, que és precisament una de les aportacions, tot i que de fa gairebé mig segle, que, amb l'obra completa editada per l'IEC, ens il·lustra més sobre el governant i periodista. Ací volem referir-nos a la faceta de Prat com a periodista, que, si bé ha estat tractada per Josep M. Casasús amb encert, ho voldríem fer amb més extensió aprofitant aquesta invitació per a un homenatge acadèmic coral.

El 1899 Prat té vint-i-nou anys i enceta una singular aventura: la creació d'un diari que aspira a la modernitat i a ser de referència.

Captar capital, cercar redactors i col·laboradors, convidar els escriptors, elaborar un programa del catalanisme jove, nou, modern... el grup reeixirà en la iniciativa i el periòdic superarà immediatament l'altre diari en català de Barcelona, *La Renaixensa*, i esdevindrà en poc temps un baluard de la democratització de la política foragitant el caciquisme, combatent el cunerisme i elaborant un conjunt de campanyes que el faran ser el periòdic més dinàmic del món catalanista. Una rotativa i el modern format llençol aporten una imatge que aviat es veurà trencada per la qüestió social. Efectivament, el 1902, amb la vaga general i el posicionament de Prat ancorat en el conservadorisme catòlic, allunyat de l'integrisme absolut i que beu de les fonts europees més obertes, *La Veu* marca una bandera que serà desbordada per l'esquerra amb *El Poble Català*, setmanari durant dos anys i des del 1906 fins al 1918 portaveu del catalanisme d'esqueres.

El primer número del diari *La Veu* ofereix tot un programa, un article on s'esbossa l'objectiu i la política del periòdic i un conte de Narcís Oller: el primer és, encara que no el signa, de Prat. Durant la seva vida publicarà 230 articles: dos anys no en publica cap (1903 i 1915) i el 1906 és l'any més actiu, amb 63. Una mitjana d'un al mes, tot i que, a partir del 1910, la publicació baixarà a un cada tres mesos. No és, doncs, una xifra alta.

UN PERIODISME POLÍTIC I IDEOLÒGIC

El seu articulisme és de combat. Duran i Ventosa, en la conferència d'homenatge, diu que el seu periodisme era "per fer arribar a tothom la doctrina que ell sentia i que volia fer accessible a tots". I explicita que la vinculació periodística de Prat aconseguí un molt bon resultat: "La consciència catalana d'avui és fruit d'aquell treball. Si el magnífic resultat constitueix la glòria d'En Prat de la Riba, una part d'ella bé pertoca a l'instrument de què es valgué." Efectivament, en trenta anys, el catalanisme polític passa de ser una curiositat a ser el sentiment majoritari electoral. No hi ha dubte

que la premsa no hi fa només un bon paper, sinó que fou, al nostre parer, determinant.

Encara, afegeix Duran: "La història periodística d'En Prat de la Riba és una justificació esplendent de l'eficàcia de la premsa, quan és posada al servei d'un ideal i dirigida per un talent sòlid, profund i ponderat."

Els textos són polítics, de reivindicació i portaveus, directrius, d'un partit del qual serà alhora un dels dirigents màxims. Lliga de Catalunya, o sigui, voluntat d'aplec com les trobades multitudinàries, l'Aplec de la Victòria o els aplecs festius de celebració. Un periodisme sincer i raonat, coherent i ben escrit, entenedor i amb voluntat de raonament i de ser no tan sols comprès, sinó de convèncer l'indecís. El 1900, pel seu article "L'obra d'ara", se li obre un procediment militar. L'ambient era enrarit, oficials de l'exèrcit i catalanistes protagonitzen incidents al carrer. També amb la policia, com explica Albert Balcells, que narra com quatre policies sofriran contusions quan el públic, cantant *Els segadors*, surt de la Llotja barcelonina on havien tingut lloc els Jocs Florals, defensant-se de la càrrega policial injustificada. També la Guàrdia Civil, xiulada pels estudiants catalanistes, entra a la universitat perseguint aquests joves catalanistes. Es declara l'estat de guerra. *La Veu* havia estat suspesa, però Eduardo Dato n'aixecà la suspensió. Per substituir les suspensions del diari apareixen títols alternatius, primer *La Creu de Catalunya* i després, quan aquest torni a ser suspès, el *Diari de Catalunya*, al llarg d'episodis que expliquem detalladament en l'article sobre la història del periòdic. Hi ha un ambient d'hostilitat contra l'exèrcit, que és considerat parcial en una política contra el catalanisme i no un àrbitre fidel i equidistant. En aquest marc, el 20 de maig d'aquest 1900, Prat publica l'article "L'obra d'ara", on exposa el seu ideari davant la complexa situació política. Diu:

"La força actual dels partits que governen Espanya és tan petita, que sembla impossible que puguin sostenir la seva dominació. Els que han fet estudis per precisar numèricament els graus d'aques-

ta força, han arribat a una conclusió que sembla una ironia. Ben comptats, tirant per amunt, els ciutadans que formen part d'aquestes organitzacions artificioses que en diem partits polítics arriben tot just a *dos-cents mil*.

"*Dos-cents mil* homes, que no són ni els més savis, ni els més rics, ni els més honrats, ni els més forts, disposant al seu arbitri com d'un ramat propi, de tot un poble de *divuit milions* d'habitants! *Dos-cents mil* homes, que ho dominen tot, des del poble més arraconat i miserable fins a les institucions que tenen en llurs mans la pau i la guerra: *dos-cents mil* homes que es troben a tot arreu on hi ha una explotació a fer o una violència a executar; que són al municipi quan es carreguen els consums que no deixen viure els pobres i estrangulen els petits propietaris muntanyesos; són a les Diputacions que no fan camins ni carreteres, si no han de passar per les finques dels amics; són a les oficines en què s'eternitzen els expedients d'interès públic en perjudici de la prosperitat del país, de la bellesa de les ciutats, de la seguretat dels ports, de la salubritat de les comarques pantanoses, i en què el particular que creu de bona fe en els drets que les lleis li donen es veu burlat o atropellat, si no vol comprar la resolució favorable amb una contribució ben real i positiva, encara que no figuri en els Pressupostos. Són pertot on es vexa o es desgoverna el país; als arsenals que construeixen creuers que no naveguen i a les comissions tècniques que els donen per bons, als consells que poblen de gent inepta les universitats i escoles, a les corts dels cí-nics baladrers que juguen tostemps la comèdia de la llibertat o el patriotisme, i aplaudeixen persecucions antipatriòtiques; als consells de ministres en què s'ha dirigit aquesta política desastrosa que ha perdut les colònies i ha engolit estèrilment centenars de milions: la fortuna de tot un poble.

"Com s'explica una situació tan monstruosa, com s'explica que una minoria tan insignificant s'imposi a tot un poble que la maleeix i odia?

"Tot el secret està que aquests *dos-cents mil* ciutadans estan organitzats, associats amb un fi comú, lligats per un gran interès,

l'interès particular, disciplinats, a les ordres d'uns quants caps; mentre els divuit milions restants van tots pel seu cantó, sense rei que els governi ni papa que els excomuniqui, cada un amb el seu pla, cada un marxant a la seva, isolat, separat dels demés, en desacord amb tots, si no és per murmurar o calumniar amb suposicions malicioses els que tracten d'imposar una norma general o una direcció comuna. I està, a més, en el fet que els uns treballen sempre, no avui i demà, sinó cada dia."

Prat proposa una acció comuna, deixar de banda el que separa i fixar-se en el que uneix els catalans prescindint de dogmatismes. Tanca amb un desig: si volem governar el nostre país, cal fondre's amb el que uneix i és comú amb el poble, i afirma finalment en aquesta llarga citació que ens permet veure el model de llenguatge, l'articulació de les idees, l'exposició argumental, d'una manera exemplar: "Però no n'hi ha prou d'això: la comunitat d'ideals és un gran element de cohesió, però no és suficient per a fer obra positiva. Cal que la unió que hi ha en el pensament, sigui també en l'acció. No vull pas dir que tothom hagi d'arreglar-se al voltant d'un sol pastor: basta que anem al mateix fi immediat per un mateix camí. Donar unitat d'acció a totes les forces que aspiren al bé de la nostra terra, tal és la gran obra que ara ens toca portar a cap. Per mica que reeixim en aquesta patriòtica empresa, aconseguirem treure'ns del damunt la dominació de la insignificant minoria que per vergonya nostra fa tant de temps malmena la governació de l'Estat."

L'article té impacte, és reproduït a *Lo Somatent* de Reus i, posteriorment com a homenatge, a l'edició antològica *Articles* que la mateixa Lliga edita el 1934. Hi ha tota una declaració d'intencions, des de fer camins les Diputacions fins a no malversar en armament estèril els pocs recursos que obté l'Estat. Aquest article programàtic és el periodisme d'argumentació que usa Prat, farcit d'exemples, en límpides mostres de la retòrica més contundent basada en la raó i exempta d'ironia, sarcasme... Simplement de l'exposició dels fets

i l'argumentació de la seva anàlisi, n'extreu conclusions evidents. En aquests articles hi ha l'embrió del que serà la imatge del Prat governant de poc més d'una dècada després.

Prat és denunciat per publicar aquest text i l'autoritat militar, com dèiem, se'n fa càrrec, però el procés passa a jurisdicció ordinària en aixecar-se la suspensió de garanties, tan habitual en la Barcelona sotmesa al control centralista, i sembla que s'arxiva *de facto*, diu el jutge, el tinent coronel d'infanteria Benito Vallespinosa, en les esmentades actes, "sin ulteriores consecuencias toda vez esta es la hora en que no lo han llamado para nada".

REPRESSIÓ CONTRA PRAT

Ultra aquest episodi, voldríem fer esment d'un altre episodi singular. Dos anys després, el 1902, precisament l'any de la vaga general, té lloc un episodi singular: la detenció militar, l'empresonament i el consell de guerra de Prat, que el convertirà en el dirigent sense discussió del catalanisme polític, blasmat socialment, però respectat políticament per la seva capacitat de treball, integritat moral i qualitats humanes. En aquest procés, les actes del qual vam exhumar fa vint anys, Prat reitera, tot i que les posicions entre el poder polític i militar i el món cultural catalanista s'han enverinat arran de la vaga que les aguditza, un pensament molt clar i ni fuig d'estudi ni s'amaga en subterfugis, sinó que exposa el seu ideari amb nitidesa i ferma. Declara davant de Vallespinosa i exposa la seva posició davant dels militars:

Preguntado

Si la traducción al español del artículo publicado en francés en las ediciones de la tarde del diez y seis y en la mañana del diez y siete, del mes próximo pasado en el diario *La Veu de Catalunya*, está conforme con ello y solo está tomado del diario de Perpiñán *L'Indépendant*.

Dijo

Que a su juicio era exacta la referida traducción y que, efectivamente, el artículo origen de esta causa había sido reproducido textualmente del periódico *L'Indépendant*.

Preguntado

Quién ordenó la inserción del artículo "Separatisme al Rosselló", de que se hace mención en una pregunta anterior.

Dijo

Que no recuerda si dio materialmente la orden de insertarlo, pero tanto este artículo como todos los demás que en el periódico se publican son insertados tácita o expresamente por el declarante.

Preguntado

Qué efecto ha tenido la inserción del referido artículo en dos ediciones y qué fines perseguía el diario y sus inspiradores en la publicación de esta clase de artículos.

Dijo

Para apreciar la significación del texto al insertar el referido artículo, es preciso tener en cuenta los ideales políticos mantenidos en todo tiempo por el *periódico de su dirección* y además las prácticas o costumbres seguidas en dicho periódico relativamente a la publicación de toda suerte de informaciones; que el periódico *La Veu de Catalunya*, según tiene declarado en repetidas ocasiones y especialmente en su número programa, ha mantenido y defendido la autonomía política y administrativa de Cataluña, dentro de la unidad del Estado español, que tiene sintetizado en la poesía que, con aplauso de un público numeroso, fue leída a Su Majestad la Reina Regente en los Juegos Florales de Barcelona, de los que fue proclamada Reina, y con asistencia del Jefe de su Gobierno que lo es también en la actualidad, señor Sagasta, poesía que ter-

mina con los versos siguientes: “Visca lliure Catalunya, dintre’l reialme espanyol”; que este programa sostenido en todo tiempo por dicho periódico ha sido defendido siempre con tal lealtad a favor de los intereses de Cataluña y de los generales del Estado, que de ello han tomado pie para atribuirle secretas inteligencias y alianzas con hombres públicos de Madrid que, a raíz del desastre colonial, levantaron una bandera de regeneración para España, y especialmente con el general Polavieja; que el periódico de su dirección ha insertado siempre toda clase de noticias, artículos, discursos y documentos de las más opuestas ideas y tendencias sin hacerse nunca solidario de ellas; que del propio modo que reprodujo el documento en cuestión inserto en el diario *L’Indépendant*, ha publicado y va publicando todos los artículos que a Cataluña dedican los periódicos del resto de España y los del extranjero, aun cuando se consignen en ellos apreciaciones falsas o juicios injuriosos para Cataluña o para sus más eminentes personalidades; que a ese espíritu de ampliar información obedece también la costumbre de insertar todos los insultos que al propio periódico y a las ideas catalanistas han dirigido en recientes y numerosos *mitins* agitadores bien conocidos, así como las incitaciones al robo, al incendio y al asesinato que se hicieron en las numerosas reuniones públicas que precedieron a la tentativa de huelga general; que, por esta misma razón, se han reproducido en dicho periódico todos los discursos pronunciados en las Cortes tanto a favor como en contra de los ideales por dicho periódico sostenidos; que, siguiendo esta inveterada costumbre y a título de información, se reprodujo el documento que ha motivado esta causa; que, al publicar el mencionado documento, se propuso registrar un nuevo dato para apreciar el estado *in situ* de los franceses del Rosellón, pero en modo alguno quiso atentar ni fomentar una aspiración contraria a la unidad especialmente de las doctrinas autonomistas profesadas por el periódico y que los fines perseguidos por el diario, sus inspiradores en la publicación de esta clase de artículos, no es otro que la infracción pura y sim-

ple en los términos y con el alcance expresados en las anteriores manifestaciones contestando a esta pregunta.

[...]

Preguntado

Qué ideales políticos sustenta el diario de que es director y qué extensión se le da al programa catalanista por la referida publicación.

Dijo

Que el periódico de su dirección sostiene, según ya ha indicado, la autonomía política y administrativa de Cataluña dentro de la unidad del Estado con la extensión y alcance expuesto en el Parlamento español por el diputado regionalista por Barcelona, Doctor Robert.

La nit del 25 de novembre de 1905, la redacció de *La Veu* serà assaltada pels oficials de la guarnició militar barcelonina. Els responsables no foren castigats i els caps dels oficials tingueren reconeixements. La divisió entre la societat catalana que havia pres consciència catalanista i els militars representants d'un Estat s'havia consolidat.

En l'article "Serenitat", pocs dies després de l'atac, Prat, en un text modèlic en plantejament, respon assenyadament l'agressió, compara Espanya amb Turquia i exposa una visió que el caracteritzarà tota la vida, amb suavitat en les formes i fermesa en el plantejament. Els lectors espanyols intel·ligents s'haurien d'averkonyir, que és el que pretén. Coherència en les formulacions. A "Catalunya i l'Estat", publicat el 23 de juliol de 1901, escriu:

"En quatre dies Cuba ha deixat de formar part de l'Estat espanyol, i és unànime el parer que una ampla autonomia política donada a temps hauria evitat la separació. Doncs, malgrat això, no es sent ni una veu dels directores de l'Estat espanyol que lamenti aquesta falta

governamental. A la major part dels nostres polítics, el mateix els sembla que l'illa de Cuba tingués autonomia espanyola o que sigui ianqui, que no capeixen altres relacions que les de ple domini polític.

—A Cuba, no podem enviar-hi empleats, ni administrar-hi justícia, ni cobrar-hi contribucions?

—Doncs que sigui el que vulgui, tant se'ns en dona —diuen els nostres polítics.”

Aquesta expressió, alhora de fermesa i suavitat, és un dels trets del periodisme de Prat. Al mateix article, reproduït al volum *Articles*, conclou profèticament:

“Nosaltres, els catalanistes, ho hem dit sempre que la volíem, aquesta unitat de l'Estat espanyol, però no volem, i encara que volguéssim no podríem, confondre'ns amb cap dels pobles que formen el nostre Estat polític, ni amb cap altre del món. Nosaltres volem estar units per convenients llaços de germanor i no per imposicions forçades; volem respecte a la nostra llengua, al nostre dret i als nostres costums, i que se'ns reconeguïn els organismes necessaris per poder desenrotllar les nostres activitats catalanes, tot i contribuint a l'avenç de la humanitat.

”I tot això ho creiem, no tan sols compatible, sinó necessari per a la salvació de l'Estat espanyol. Si els que dirigeixen aquest creuen el contrari, l'únic nom escaient per a ells és el de separatistes perillosos; i si els deixessin fer, sortirien amb la seva.”

És una percepció de col·laboració, però aquesta argumentació, usada el 1885 per Valentí Almirall fins i tot amb els mateixos mots —llaços de germanor—, serà rebutjada i vindran consells de guerra, estats de setge i dictadures militars, mentre el discurs de Prat en pro de l'harmonia serà menyspreat pels fets impositius i coercitius. El 1934, arran de l'aparició del volum *Articles*, Manuel Brunet, a *La Veu*, escriu el seu comentari en la portada del diari, el 25 de juliol, i cita un elogi de Capdevila a *La Publicitat* amb el qual tanquem

el comentari, breu i purament una pinzellada, sobre el periodisme pratinà:

«Per a molts joves, els escrits de Prat seran un descobriment, perquè veuran que el catalanisme integral és molt més vell del que es creien i hauran de reconèixer que ells, per molt catalanistes que es tinguin, no ho són més que ho era l'autor d'aquells articles magistrals, i si hi reflexionen una mica, veuran que la seva concepció catalanista és la conseqüència fatal i immediata de la doctrina d'En Prat.» Molt ben dit. El catalanisme fou codificat per En Prat de la Riba. La doctrina que abans era un balbuceig es presenta en l'obra d'En Prat amb una claredat i una precisió perfectes. És en Prat de la Riba qui va inventar-se l'únic catalanisme viable, qui va esquinxar les boires perquè aparegués aquesta gran muntanya.»

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- AINAUD, Josep M.; JARDÍ, Enric (1973). *Enric Prat de la Riba, home de govern*. Barcelona: Ariel.
- AINAUD, Josep M.; BALCELLS, Albert (1998-2000). *Obra completa*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 3 vols.
- CASASÚS, Josep M. (1996). *Periodisme català que ha fet història*. Barcelona: Proa.
- DURAN I VENTOSA, Lluís (1923). "Enric Prat de la Riba". A: *Vida de periodistes il·lustres*. Barcelona: Associació de la Premsa, ps. 109-116.
- FIGUERES, Josep M. (1996). *Procés militar a Prat de la Riba. Les actes del Consell de Guerra de 1902*. Barcelona: Llibres de l'Índex.
- *La Veu de Catalunya (1899-1937)* (2014). Barcelona: Base.
- (2016). "Enric Prat de la Riba". A: *Periodistes indòmits*. Barcelona: Base, ps. 43-55.
- PELLICENA, Joaquim (1933). "Enric Prat de la Riba". Conferència a Ràdio Barcelona el 3 de juny, reprod. a *Annals del periodisme català*, ps. 5-15.